

Գ. ՏԱՐԻ ՇՐՋԱՆ Գ. ԹԻԻ Գ.

ՎԵՂԵ

ՀՈԿՏ. 20 ՉՈՐԵՐՇԱՐԹԻ

ՀՆԱԽՈՍԱԿԱՆ

ԷՆՈՐԹԵՐՆԵ Ի ՊԱՆԹՈՆԱՆ

(Շարունակարարն եւ վերջ տես թիւ Բ.)

Գ.

Պանտրոնայի մէջ յիշատակութեան արժանի հետեւեալ Ազգային և տեղական մի քանի հնութիւններն գտանք:

Ա. Պանտրոնայի Ա. Աստուածածին Եկեղեցւոյ գրախոս Բաղկի հիւսիսային կողմն կայ ջրոյ հին աղբիւր մի հետեւեալ յիշատակարանաւ:

«Յիշատակէ աղբիւրս փթըլը օղլու Մ. Սրապիօնի, հօրն Մ. Դաւթի, մօրն Մ. Մէնէքչէին, կողակցւոյն Վարդին և դստերն Եղիաբէթին և որդւոյն Յարութիւնին և Կարապետին, և որք ըմպէք ի ճորս (ի ջրոյս) յայսմանէ ասացէք Աստուած ողորմի հողւոց նոցա որ ի թուին Հայոց ՌՄԼԵ (1233) Օգոստոսի օրն կատարեցաւ» :

Բ. Արծաթեայ մի քառաթև խաչի վերայ հետեւեալ 173 տարուան յիշատակարանն դառնք :

«Յիշատակէ Ս. Խաչո Շատան օղլու Պաղըրճը Ստեփանին կէնը Վարդենիսիին Պանտրմայու Ս. Աստուածածնայ Եկեղեցին ի թուին ՌՃՄԴ (1153) :

Գ. Ս. Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ հիւսիսային կողմի պատահանի վերայ եղած 141 տարեւան խաչաքարին յիշատակարանն է :

«Կանգնեցաւ Ս. Խաչո բարեխօս առ Աստուած վասն կենաց արեւշատութեան Աղուեցի Փանոսի որդի Կարապետին և եղբօր խբոյ Յակոբին ի թուին ՌՃՁԴ (1184) :

Դ. Պանտրմայի շինութենէն շատ հին ըլլալ կ'աւատմուի Բօչ—Բօչան անուանեալ ջրոյ ափն, որ քաղաքին արեւելեան հարաւին կողմն կկենայ, որոյ ջուրն ամենայն յորդութեամբ կ'աղլիսի իբր 30 հասուրս և սա իւր յորդութիւնն ունի Չամէքի ափէն : Այս վայրն հովուաց ու երկրագործաց հին աւուրց զբօսաւայրն եղած է :

Ե. Պանտրմայի մէջ 110 տարեկան Հայադղի կին մի ալ տեսանք Սրբուհի Սրապ օղլու անուն, սա մեղ պատմեց թէ իւր բոլոր կենաց մէջ երկու անգամ միայն հիւանդութիւն եղած է, և տախտին ինք առոյգ և գործող վիճակի մէջ, մեր զինքը տեսած պահուն կերակրոյ պնակներ կ'ըլանար :

Պանտրմայ օր հաղիւ ամեն աղբէ 1500 տուն բնա-
կիւ ունի և 220,000 մէթրօ ընդարձակութիւն և իբր 350
—400 տարուան գիւղաքաղաք մի է, զանայն ունեցած չէ
նշանաւոր հնութիւն մի (1), թէև իրմէ մի քանի ժամհե-
ռաւոր վայրերն ճենովացւոյ թողած հին բերդերու փա-
տակներն կան ու կերեւան, որոց վերայ ըստ կարգին ու-
նինք գրել :

Պանտրմայի հնութեանց վերայ այս հակիրճ տեսու-
թիւնն ընելէ յետոյ կ'իտատանամք մեր Պանտրմայի աղ-
դայնոյ կեկեղեցեաց և վարժարանաց վիճակին վերայ ալ
առանձինն գրել յառաջիկային :

Յաջորդ թուով ունինք խօսիլ Հայոց գիւղի հնու-
թեանց վերայ :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՀԵՔ ՄՐՁՈՒՆՆԵՐ

Ա.

Որչափ ալ փոքր էք խեղճ մրջուներ * * *

Գետնի փոշիներուն մէջ խառնուած հաղիւ մարդոց աչաց
կ'երեւիք, անասնիկներու կարգին մէջ իսկ աննշան էք, բայց դուք
քան զմարդն զգօն էք :

(1) Բայց այս հնութիւններէն կան ուրիշ մասնաւոր հը-
նութիւնք ալ, զոր ամբողջագէտ պիտի անփութենք մեր առան-
ձին հրատարակելիք ընդարձակ վիճակադրութեան մէջ :

(Պանտրմայի Ս. Մինասայ մատուռն ալ նոյն հնութեանց
մէջ առանձին իւր տեղն ունի) :

Ո՞վ չափեց, ո՞վ կշռեց ձեր չափն ու զօրութիւն, ո՞վ հա-
մայր առաւ ձեր թիւ, դուք աննկուն էք ձեր տոհմին մէջ:

Հէգ մըջուններ որչափ ալ փոքր էք:

Դուք ալ աշխարհի մէջ հող ունիք, տուն ունիք, շէնք ու-
նիք, կ'անանիք, կ'մեծնաք, կ'աճէք ու կ'շատնաք եւ մեկտեղ
կ'ապրէք:

Մնաստան իշխանութիւն մը:

Ձեր շուրջն, ձեր մօտն, ձեր գլխուն վերայ մեծ մեծ կեն-
դանիներ կան, կծծող, փշրող, լափող, աւերող, որոց ճանկ ու
թաղ, լեզուն ու շրթունք ու մփնջեւ խալ մի մտունջ ձեր գե-
րեզմանն է եւ ինչպէս կ'ապրէք:

Ոյժ ու կորով, սիրտ ու ոգի, թագ ու գէնք չունիք. ձեր
բերդ, ձեր ապստէն երկրի խորեր ու խորշներն են, ուր սողուն
թրթուրն եւ դեմնի խլուրդն մուտ կ'գտնեն՝ աւերել ձեր բնա-
կութիւն, դողնալ ձեր մթերեալ ուտեան:

Ուրիշ կ'չափենաք, եղն արօր, արտ ու վար, սերմ ու
հունձ չունիք:

Բաւ է ասել որ աշխարհի մէջ ու աշխարհի համար աննշան
ու ոչինչ ազդ մի էք դուք:

Բ.

Իրաւ, մըջուններէն ինչ կըլլայ . . .

Մարդիկ, գրէք զմեզ ձեր կշիւ, ձեր ճիշտ մասն մեզմէ
բիւրներ կ'կշռէ. դուք մեր աչքին բլուրներն էք, բայց մեր
մաքին ու ժրութեան քով ոչինչ էք:

Սողոմոն միայն ծոյլերն մեզ զրկեց օրինակ առնելու ի մէնջ,
բայց մենք կ'հրաւիրենք նաեւ աշխարհի խելօր մարդիկներն ալ:

Ձայն, շշուկ, աղմուկ ու աղաղակ մեզ համար չէ, օրէնք
ու կարգ կ'պահենք, մենք ամենքնիս միաբան ենք:

Լեզու չունինք, խօսք չունինք, մենք գործելու համար ծը-
նած ենք:

Մեր ծերուկ հարց ոտքի չաւիղէն, գծած ճամբէն դուրս
չենք չեղիր, կարգերնու չենք խոտորէր:

Անաշխատն, նեղագորն, քսուն, մասնիչն, դրաւարտիչն,
չարակամն . . . կ'սպաննենք:

Աշխարհ մէկդի , մենք մէկդի , պղտի ազգ մի ինք ու ան-
շահն , սակայն աշխարհ կ'կրճենք :

Յորեն , դարի , հաճար , ցավար կ'չալկենք ու կ'կրենք , սի-
սեռն բակլան ամենքնիս մէկ կ'գլորենք ու կերթայ . չաքարին
մէջ մեղրին շուրջն լող կուտանք . միլ ձեռնահաս է մեր զօրու-
թեան դէմ դնել :

Խենք ամենքնիս միաբան ենք , կարգ ու կանոն կ'սլանենք :

Կծծող , փշրող , լափող , ուտող կենդանիներն մեզմէ հեռի ,
մենք փորք ենք , բայց կ'կրճենք օձի պէս , անոնց ականջ , քի-
թն ու բերան մեր ճանկն են . ճանձերու պէս չենք բզար , գոր-
տերու նման չոր աղմուկներ չենք ձգեր , լռիկ , մնջիկ մենք մեր
գործն լաւ գիտենք . . . :

Երկրի խորերն են խորհրդաւոր մեր հիւզեր , ուր թաղա-
ւոր մի ալ ունինք , հոն մեր ժողով , հոն մեր խորհուրդ , հոն
մեր լիճիւ կ'արձակենք , մենք կ'սրաշենք , մենք գիտենք , ար-
գիւնք աշխարհի կ'յայտենք :

Գ.

Մեր մըջունին այս խրատ թող դաս մի ըլլայ մեզ համար
եթէ խօսինք , եթէ գործենք , խոհականութիւնն , հեռատեսու-
թիւնն , արթնութիւնն , զգոնութիւն ըլլայ մեզ ուղղեցոյց :

Բնադէտք կ'ատեն փիղն թէ եւ մեծ , բայց տառն տարուան
մէջ կ'յղանայ ու կ'ծննի :

Պորտախօս մարդիկներէն միշտ հեռի , առիւծի կորիւններու
նման չնանք ու չգոռանք , մըջունի պէս գործենք :

Աշխատասէր , գործունեայ , միաբան ու եղբայրասէր պէտք
է լինինք :

Ձայն Աստուած խօսեցաւ « դուք ամենեքին եղբարք եք »

Ա.Զ.Գ.Ա.ՅԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Պնցեալ ուրբաթ օր Ազգային երեսփոխանական Ժո-
ղովն գումարեցաւ ի Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Պատրիարք Սրբազան Հայրն և քաղաքական Ժողովոյ անդամք դաւառական ինչ ինչ կարևոր խնդրոյ համար ի Ժողով դումարուած չկարացին ներկայ լինել սոյն նիստին , նոյնպէս բազում երեսփոխանք բացակայ ըլլալով ժամհաղի 9 1/4 անցած 25 ի չափ երեսփոխանաց ներկայութեան արեւան բացուեցաւ կարևոր հարցման մի առթիւ , զոր ի դիմաց բազում երեսփոխանաց ներկայացուց Մեծ. Միւրայէլ Էֆ. Մամիկոնեան :

Ահաւասիկ պատճէն հարցման ,

« Տաճիկ լրագրաց այն հրատարակութեանց դէմ , որոլք մեր Ազգի կասկածելի , անհաւատարիմ և օտար թելադրութեանց գործիք ցուցած էինք Բ. Դրան . վարչութիւնն ինչ աղբու միջոյ գործածեց այն հրատարակութեանց զրպարտիչ սառլութիւնը հերքելու և Հայոց Ազգին առ Օսմանեան տէրութիւնն ունեցած անդրդուելի հաւատարմութիւնն արդարացնելու համար » :

« Ստիպողական նկատելով սոյն խնդիրն՝ անյապաղ պատասխան կը խնդրեմ » :

(ստորագրութիւն)

Ի Ժողովի անդ. վարչութեան անդամներէն մին պատասխանեց թէ « մեր Ազգին դարևոր հաւատարմութեան դէմ ծանր կերպիւ յարձակող Տաճիկ լրագրոյ մը համար վարչութիւնը ժամանակին պէտք եղած բոլորքն Բ. Դրան մատուցած և անող արդիւնքն ալ տեսնուած է արդէն » :

Ներկայ եղող երեսփոխանք գոհ չեղան այս պատասխանէն և յաջորդ նիստին թողուցին այս մասին դժաշուցիչ պատասխան մի ընդունելու :

Ժամ 10ին տուեան բարձաւ , դարձերկ 15 օրէն գումարուելու որոշմամբ :

Մ. ՏԵՂԵԱՅ ԻՆՊԸՐ

(Շարունակ արիւն տես քիւ Բ:)

Ե.

Վանքին նիւթական անձկութեան պատճառաւ , առ շի աղղեցութիւնն մնացած չէ :

Պատրիարք Սրբազան և Հայրն Միաբանութիւն անձուկ հղնաժամերու մէջ կ'զանուին և չեն դիտեր թէ ի՞նչ ընեն իրաւունքներն՝ իրաւունք պահելու , և աղղեցութիւնն բոլորովին չնշուելու . վասն զի ասոնց համար ստակ՝ նուէր , պարգև , վարձ ևն. (ինչ անունով կուզէ թող ըլլայ) պէտք են : Ասոնք այնպիսի անհրաժեշտ պէտքեր են , զորս չես կրնար զլանար հարկեցուցուցիչ պարագաներու մէջ՝ եթէ ամբողջ իրաւունքներն վտանգներու ներքեւ ձգելու դիտաւորութիւն չունիս : Մահաւանդ այս ժամանակիս մէջ՝ դպրճերն ու խնդիրներն այնպէս ծանրակշիւ կերպարանք առած են , որ 100 ոսկեոյն տեղն՝ պարտիս 1000 ոսկի ծախս ընել :

Երուսաղիմայ Բարձր. Սրբազան Պատրիարք Հայրն այս նիւթական հարկին առաջ պարստորած է վանուց մատուցարարութեան գործն ալ չափէն աւելի խնայողութեան գիրքի մը վերածել : Միաբանութեան կելած համալսաններն ու խորտիկի երն են պանիր , սնկէ ու բրինձէ սպուր , եղինձ , (1) թթում բակրաց ևն. ջրով խաշած : Տառապեալ միտքանութիւնն այս տնտեսայն կերակուրներն ու չորաբեկ հացիկն ալ բաւական պիտի համարի , եթէ անոնց հետ՝ չզանուին բիրերու հարուած , նախաաղինք և չարչարանք իրքեւ համեմ (մէլէ) :

Շատ զարմանալի է որ ասանկ մի անձուկ և դժնդակ լիճակի մը մէջ՝ վարժարանն , սուլարանն , դեղարանն ևն.

(1) Թթումն արիւնն եւ ձմրան խորտիկն է :

բարեկարգ մնացած են, որոց վերայ մասնաւորապէս պիտի խօսիմք :

Դառնանք այժմ բուն խնդրոյն վրայ : Երբ ակնարդ մի կ'ըզենք Ս. Յեղեաց վերայ ճառող պատմութեանց, յայտնապէս կ'տեսնենք որ մեծագոր և ահեղ ազգեր և ժողովուրդներ որքան ալ հին ժամանակներն՝ արեւնաների զէնքերով փորձեր ըրեր են Ս. Յեղեաց մեր իրաւունքներն մեղմէ յամիշտակելու, բայց այդ արիւնտ փորձերովն ալ չեն յաջողած . զի մեր նախնիքներն քաջ համարուած էին թէ սեփականութեան իրաւունքը պաշտպանելու համար ամեն տեսակ զոհողութիւն ընել, մարդկային ազատութեան հախան պայմանն է : Հետեւաբար այդ արդար իրաւունքներն իրենց արեամբն, քրտամբն աշխատութեամբն և ուրիշ հազար տեսակ զոհողութիւններով նուիրազօրծելու, իրենց ազաւոյ սերնդեան յանձնած են մի և նոյն պայմանաւ :

Գալ անգամ

ՍԻՍ ՄԵՌԱՆԻ

Աշխարհ համազուած է թէ ամեն սղէաից պատճառ նիւթական թշուառութիւնն է, բայց երբ ասոր կ'ընկերանայ բարոյական թշուառութիւն ալ, այն ժամանակ անխուսափելի կըլլան ամեն տեսակ վտանգներ, որք յուսահատական կորստեան մէնչև վերջին եղբն չ'իջարեն ըզմարդ շնչաստառ :

Այսօրուան օրս ատանկ վիճակի մի ենթարկեալ է Սոյ խեղճ և կարեկցութեան արժանի վիճակը, և Ամենապատիւ Մկրտիչ Կաթողիկոսի Աթոռակալութենէն ի վեր դրեթէ այդ նիւթական և բարոյական աղետներն աւելի ծանրացած են, վասն զի ներուի ասել այն իշխա-

նախան դահին վայելչութիւնն չուզեց վնասուել յիշեալ Սրբազան Հայրն իւր ժողովրդեան իրական յառաջագիւ մութեան և բարւոյն մէջ . . . :

Վերջին օրերս ի Մերսին և խնկենսերուն մեր ճամբորդութիւնն բրած միջոցին , խիստ ցաւաղին լուրեր առինք Սոյ թեմական ժողովրդոց վիճակին վերայ : Կաթուղիկոսական Աթոռն թափուր , կաթուղիկոսն ի Մարաշ քաշուած ու առանձնացած . կ'մնայ , իսկ ժողովուրդը անհալի , անառաջնորդ . զուրկ ամեն տեսակ կրօնական և բարոյական միջնորդութենէ , Աղբային ամեն տեսակ գործերն ու խնդիրներն երեսի վերայ մնացած : Եղն իսկ Կիլիկիոյ վիճակն մէջ ոչ եկեղեցիներն օրինաւոր պաշտամունք կ'կատարեն , ոչ մանկտին վարժարաններն կ'յաճախեն , ի մի բան ամեն կարգ և օրէնք վեր ի վայր չըջեալ անկենդան դիակ մի դարձուցած են Սոյ վիճակը , . . . :

Պապական և Բողոքական քարոշիւներ՝ վերաբերուներնին հանդիմանելով այդ սղոտոր ջուրներուն մէջ մտած մեծիակ որսեր կընեն . . . մեղք :

Թողունք մէկ քանի նահանգներն ընդարձակ , քաղաքներն ու գիւղերն որ նոյն դժբաղդութեանց ենթարկուած են , այլ այնպիսիներ ալ կ'գտնուին որ մի միայն Հայ ըլլալնին դիտեն , բայց ուրիշ բան չեն դիտեր ոչ Կրօն ոչ լեզու , ոչ դաստիարակութիւն , ասանկ են , Կափուր կամ Պէրէքէթ անուանած լեռան մէջ եղած դիւղացի ժողովրդեան վիճակն՝ Եկպեղ , Թիէկ , Հաճըլար , Ֆասըլլը , Արմիա , Փայա—Պաշ ևն . որոց ցաւալի կացութիւնն հաստորներու կ'կարօտին :

Իսկ անգամ

ՀՐԷԱՅՔ ՅԵՐՈՈՍԱՂԵՄ

ԿԱՄ .

ԽՕՍՈՒՆ ՀԱՅՅԵՐ ԳՈՐԾՈՂ ՀՐԷԱՅՔ

ԽՕՍՈՒՆ և ԳՈՐԾԵՆԼ մէկ մէկ բառ են , բայց այնչափ տարբեր իրարմէ , որչափ ուրուականը՝ իւր նախատիպէն : Մեր Ազգն կարծես խօսելու և միայն խօսելու համար աշխարհ եկած է , մեծերէն մինչև երէկեան համբալն խօսելու տրամադիր է , անանկ որ եթէ մեր Ազգին մէջ ցարդ խօսուածներն հատորներու մէջ ամփոփենք՝ կարծեմք եւրոպայի գրքատուններն ու թանգարաններն կ'զերանցեն՝ ոչ ըստ հաճարոյն , այլ ըստ բաղմութեան :

Մտիր Ազգային Ժողովներուն մէջ , հոն կ'տեսնես մինչև վերջը խօսք , գնահատելիքական ակումբները գիտէ՝ լեցուն խօսք : Այս ընթացքով կ'հպարտանանք ալ թէ շատ Ազգերն կ'զերանցենք և կ'յառաջադիմենք , բայց եթէ պահ մի մտախոհ ուշադիր ըլլանք , յայտնադէս կրնանք պիտի խնայատարել թէ շատ խօսքերն՝ ուտիճ և վնասող են մեր Ազգային ձեռնարկութեանց , շատ խօսքերն եւոր մեր Ազգն երթալով կ'թշուառացեն , մեր վարժարաններն օր ըստ օրէ կ'կործանեն և Ազգային բոլոր կենսական խընդիրներն կ'շլատեն և կ'փճացնեն :

Առանց գործի լոկ խօսքն՝ զայրացած փոթորիկ մի է , որ միայն վնասել գիտէ :

Հրէից Ազգը ոչ մեր Ազգին $\frac{1}{40}$ ն չափ խօսողներ ունի , ոչ մեր $\frac{1}{400}$ Ժողովներով կ'գործէ , ոչ մեզի չափ գրական հրապարակներու վերայ կ'տեսնուի . և մեր ալ ատոր արտաքին անշարժ կերպարանքէն՝ կ'մտաբերէինք և կը մակաբերենք թէ անդգայ , աննշան , անարդ և անգործունեայ Ժողովուրդ մի է : Կ'խաբէինք ինքզինքնիս թէ մեր արթուն , լոկ Հրէայ աղվըն նիրհած է : Թէ մեր կեն

դանի՝ իսկ Հրէայն մեռեալ : Այս մեր դողափորն՝ երեւա-
կայութիւնն և երազ մի է եղեր . խօսուին ուրուական մի է
եղեր , իսկ Հրէից աղղը անխօս կենդանի մի , որ ծած-
կաբար ամեն տնօրինութիւն կրնէ առանց մէկու մի կաս-
կած իւր վերայ հրաւիրելու :

Այս Ազգին հայրենասիրական զգացումն այդ-
ցրուեալ և թափառիկ վիճակին մէջ այնպէս անշիջանելի
կերպով վառ մնացած է , որ հինն Հրէաստանի՝ նորոյս
Սաղիմայ վերայ իւր բոլոր ուշադրութիւնն դարձուցած ,
անմեկնելի վարպետ հնարքով մի սկսած է իր այդ հայ-
րենի երկիրն փառաւորել և անդ բարոյական ազդեցու-
թիւն մի կազմակերպել՝ իւր ազգակիցներն անդր հրա-
ւիրելով : Հրէից բարունապետներն՝ ժպտվողեան այս հայ-
րենասիրութեան աւելի ուժ տալու համար՝ կրօնական
կերպարանք մի տալով դիշեր ցորեկ կ'ընդունեն (1) թէ
«սպասուած Մեռիայն մերձ է , և պէտք է Հրէից հա-
մախօրիկ Բէթլէհէմի սահմանները» :

Հրէից Բարունեաց այս դուշակութիւնն այն աստի-
ճանի արձագանք դատած է իրենց հեռարձակ Ազգակցայ
մէջ , որ Յոպպէ երթեկիսդ շողենաւներն գրեթէ շարա-
նակ Հրէայ կ'տեղափոխեն անդ և հոն իրենց նորմաւոր
բնակութիւններ հետզհետէ հաստատելու վերայ են :

Երուսաղիմայ Յոպպէի (Կաֆայի) դռնէն դուրս գը-
րեթէ մինչև երրորդ պահնարդ աշտապակն և դէպ ի Բէթ-
ղէհէմ տանող ճամբուն վերայ ալ Հրէից տուններն օր ըստ
օրէ բազմապատկուելու վերայ են , որք ասկից տառ
րի յառաջ չկային : Այնպէս Երուսաղէմի Դամասկոսի

(1) Այն քարոզութիւնն անձաւք լսեցինք Հրէից Երմայ
բերնէն մինչդեռ տարոյս Սեպտ. ամսոյ մէջ ի Ս. Նրուսաղէմ կը
դանուէինք :

(Շամ գարուսը) գռնէն մինչև Հրէից թագաւորներու դերեզմանաց պըն ձեռնարկած են բնակութիւններ շինել և այն կողմերու լեռներն ու գետիններն ծախու առնելով ծաղկեցնել այլ և այլ շէնքերով. բուն իսկ քաղաքին մէջ հոյակապ Սինաիօկա, հիւանդանոց, վարժարաններ ևն. կառուցած են :

Հրէից շարժումներն ու միջոցներն, որ ձեռք առած են Սաղիմայ մէջ և անոր շրջակայներն, աննշան և աննշ պատակ չէ, բայց առանց խօսելու լուիկ մեջիկ կ'գործեն և ոսկիով կուգեն իրենց հինաւորց հայրենիքն շէնցնել՝ քան թէ արեամբ : Եւ թերևս այս շարժումին ալ աւելի եռանդով ու զօրութեամբ յառաջ վարելին եթէ իրենց օտարապիտ գրացեաց ահն ու կասկածն զիրենք կաշկանդած չլլար, բայց սա ստոյգ է որ Հրէայք ծանր և անխօս կ'ըլլեն, բայց շարունակ կ'գործեն և կ'ըլլեն : Մինչդեռ մեր Ազգն կ'խօսի բայց գործ չունի, միշտ քալելու փորձ կրնէ, բայց երբեք յառաջ գացած չունի :

Հրէից այս Հայրենասիրական եռանդն ու զգացումն որքան դուրսի է, այնքան ալ կրնայ մեր հայրենեաց զարգացման գործոյն և այլ ձեռնարկութեանց ճշմարիտ և կենդանի օրինակ մի ըլլալ. և ինչպէս անոնք Ազգային և կրօնական անկեղծ նախանձայութեամբ իրարու հետ անկեղծ, հաւատարիմ, անեկեղ և եղբայրասէր և ներքին անքակտելի միութեամբ յաջողած են մինչև Եւրոպիոյ մեծ տէրութեանց խորհրդարաններուն մէջ ձայն և ազդեցութիւն ունենալ, մենք ալ կրնանք շատ յաջողութիւններ գտնալ եթէ այդ վեհ և անկեղծ զգացումները իրարու համար կրենք և մինչև հիմայ խօսած անօգուտ խօսքերնիս բաւական համարելով գործելու ձեռնարկենք :

Սորվինք քիչ խօսել ու շատ գործել :

ՄՈՒԳԱԹԱՅԻ ՇՂԹԱՅՆ

Լսեցինք թէ Աղբայլն Տնտեսական Պատուարժան Խորհրդոյ անդամներէն մին Մշոյ առաջնորդ Գեր. Տ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Ալեքթանի Եպիսկոպոսական վկայաբերն Կրօնական Ժողովոյ գիւանադավր վարդապետաց միայն ձեռքէն յաջողած է հնարիւք կորդել և Երօթիք ընել վիճակին Մոգաթայի տրոյ վճարման համար, որուն համար կրտսի թէ՛ Պատրիարք Սրբազան Հօր կողմանէ շնորհուած է :

Նոյնպէս լսեցինք թէ՛ Մարաշի Առաջնորդական տեղապահի կոնդակին ալ Երօթիքի տակ ձգուած է Մոգաթայի տրոյ համար, և այդ պատճառաւ Ա. տեղապահ ընտրեալ Հոգեշնորհ վարդապետն մի քանի ամիսէ ի վեր կ'սպասէ ու կ'գեղեցի :

Տարակցոյ չկայ թէ՛ Տնտեսական Խորհուրդն այսօրքիկ Աղբ. անուակին անձկութեն ստիպեալ կ' գործէ, բայց ի՞նչ ընեն պաշտօնի կոչող վարդապետք, ուսկից վճարեն Մոգաթայի տուգանքն :

Լաւ կընէ Աղբ. տնտեսական Խորհուրդն եթէ ինք ուղղակի գաւառաց Տնտեսական Խորհրդոյ հետ յարաբերութեան մտնէ եւ ուղղակի անոնցմէ պահանջէ Մոգաթայի տուրքն. սպա թէ ոչ ի՞նչ կ'նշանակէ խեղճ վարդապետի մը օձիքէն բռներ նորա հովուական պաշտօնն կապ տել և դեռ ոտքն Պատրիարքարանի շէմէն գուրս չհանած Մոգաթայի շղթայն նորա վիզն կախել :

Այս խնդրոյն վերայ խնարհաբար պատկառելի Խառն Ժողովոյ ուշադրութիւնն կ'հրաւիրենք :

ՆՈՒԷՐԵ

Նախորդ ամսոյ 16էն սկսեալ Քահանայի մը ձեռօք հանա-
 քանակեալ մնացն հազար (1000) զահեկանի ցուցակն է. զոր Մեծ.
 Թաղ. Խորհրդոց արտօնութեամբ եւ Ս. Պատրիարք Հօր Փոխա-
 նորդ Գեր. Մկրեանի հաստատութեամբ վաւերացեալ զրով ներ-
 կայա աւ քարեպաշտ անձանց, յորոց անուանք եւ որքանու-
 թիւնք նուիրաց նշանակիս յատորն ։

1876 Հոկտեմբեր 16 Եէնի Գարու

1	Յակոբ	էֆէնաի Շահպաղեան	70
2	Ստեփան	» Էնֆիէճեան	26
3	Խ	» Գ.	43
4	Ք. Գ. Ե.	» Կիւմրիչեան	54
5	Պ.	» Ժամակոչեան	35
6	Կ.	» Մամճեան	43
7	Յակոբ	» Վաննրեան	43
8	Յարութիւն	» Արմաղանեան	45
9	Սարգիս	» Համբարձումեան	52
10	Տ.	» Գարակէօղեան	70
11	Կ.	» Գարամաճեան	26
12	Կ.	» Լնճէեան	26
13	Մ.	» »	20
14	Յարութիւն	» Էսկիճեան	26
15	Յովսէփ	» Թորոսեան	43
16	Թ.	» Պ.	43
17	Մ.	» Դաւիթեան	26
18	Մարգար	» Տատրեան	54
19	Պետրոս	» Պօղոսեան	27
20	Մանուէլ	» Պօղաչաճեան	6 30
21	Եղբարք	» Նիղամեան	26
22	Զեմոր	» Յէնէոճեան	45
23	Թէովիկէ	» Պօղոսեան	26
24	Գ.	» Թարաքճեան	43
25	Յովհաննէս	» Ալիուհեան	43

26	Մանուկ	էֆ.	Կարանկետեան	6 30
27	Մաքսուտ	»	Յարութիւնեան	6
28	Խաչիկ	»	Ալլահալէրան	26
29	Միհրան	»	Գալաղձեան	26
30	Յարութիւն	»	Սարափեան	6 20
31	Պ.	»	Լէւոնդեան	6 20
32	Եղիսէ	»	Գրիգորեան	43
33	Անդրանիկ	»	»	43
34	Գրիգոր	»	Յակոբեան	40
35	Ֆ.	»	Սարգիսեան	6 20
36	Մհի. Նազար	»	Եաղուպեան	26
37	Գարրիէլ	»	Թադւորեան	43
38	Յովաննէս	»	Քէրէստէճեան	26
39	Խաչիկ	»	Սուքիսեան	43
40	Խաչատուր	»	Ահարօնեան	43
41	Գէորգ	»	Սվաճեան	43
42	Նիկողոս	»	Պետրոսեան	8 30
43	Ա.	Տիկին	Բօրթուղապեան	27
44	Ե.	»	Սարափեան	43
45	Լ.	»	Յրէնիէան	43
Մետապետիկ դրամոյց զբամաթ զլից վերածելու տար-				22 10
բերութենէ				1000 00

Խաչատուր Քհնյ. Տ. Գ. Խաչեկեան

Վերոյ նշանակեալ հանդանակութեան ամբողջ գումարը այն է հազար զշն. իւր որոշեալ նպատակին ծառայած է նորին իսկ Տ. Խաչատուր Քահանայի ձեռամբ, որում կը վկայէ Խորհուրդս :

Ի զիմաց Թադ. Խորհրդոյ

Ատենապետ

Ատենապետ

Ե. Սիրամարգեան

Ստեփան Ճանեան

17 Հոկտ. 1876 Եէնի Գարու

Կնիք Թադ. Խորհրդոյ

Մնցեալ տուր Մասիսէն կ'տեղականամք թէ՛ Պարսկահայոց Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Գրիգորիս Սրբազան Արքեպիսկոպոսն ողջամբ Պէրմանիա Ժամանելով՝ մեծաւ մարդասիրութեամբ և պատուով ընդունուեր է վէհ. թա-

գաւորին կողմանէ , և տեղոյն Հայ Ժողովուրդն Աւետոյ
շանական բանին քարոզութեամբն մխիթարէր սկուիէր և
նոցա հոգեւոր պէտքերն հոգացէր է :

Պերմանիոյ Վեհ. կայսրն խիստ մեծ գոհունակութիւն
յայտներ է Արարատեան Մայր Աթոռոյ Ս. Հայրապետին
առ ինքն ուղղեալ կոնդակէն և յանձնած է Գրիգոր Սրբ.
բազան Արքեպիսկոպոսին պարտ ու պատշաճ պատասխանն
դրել , և առատապէս պարգևատրէր է նորին Սրբազնու-
թիւնն՝ հոգալով մանգամայն ճանապարհի ծախսն :

Այսինքն թէ Պատրիարքական փոխանորդ Ս. Հօր մէկ
վկայագրութեամբն Հոգեշնորհ Տ. Պետրոս Մ. Վ. Ներ-
կարարեան , որոյ ի մայրաքաղաքս ժամանումն անցեալ
թուով դրած էինք , անցեալ շաբաթ օրն դեպ ի Մայր Ա-
թոռն ի Ս. Էջմիածին ուղղւորած է , Մանիսայի նորայն
եկեղեցւոյ պարտուց օգնութիւն մի խնդրելու Վեհ. Սրբա-
զան Հայրապետէն :

Մեր բացակայութեան միջոցին՝ առանց մեր գիտութեան
հրատարակուած՝ օրոտոտ 21 ամսութեամբ յաւելուած օրն
մէջ , իզմիւռնիոյ Աղղային երաժշտական Մեծ . Վարդան
Էֆի. Փափագեանի նկատմամբ ծանր ակնարկութիւն մի ե-
ղած է յանիքաւի . զի մեք իզմիր գտնուած ժամանակնիս
ի մօտոյ հասու եղանք անոր բարեբարոյ ձիւղերուն , և
կեղեցական երգեցողութեանց հմուտեանն , որովք իրա-
ւամբ արժանի եղած է իզմիւռնիոյ Պատուարժան Հառա-
բակութեան սիրոյն եւ համակրութեան : Հեռեւաբար
դաւ միջ այն հրատարակութիւնն այնտեղի անձէ մը նիւթ
ուած , որ ուղղակի թշնամութիւն ունեցած ըլլալու է յի-
շեալ Էֆի. դէմ , եւ որ յաջորած է մեր բացակայութեան
միջոցին՝ խաբել մեր օգնական խմբադիրը :

ՏԻՐ—ԲՄԱՊԻՐ

ՀՄԱՅԵԱԿ Մ. Վ. ԳԻՄԱՐՍԵԱՆ

Կ. ԳՈԼԻՍ

ԲՅՈՒՄԱՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ

Եկնի գալու Գումալ փողոց բն. 200.